

Українська діаспора Придністров'я: між пошуками підтримки зі сторони України і русифікацією (1989 – 2009 рр.)

Децентралістські і сепаратистські процеси, що охопили СРСР наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. вилилися в багатолітню нестабільність у Придністров'ї, де значну частину населення складають українці.

Наприкінці літа 1991 р. президент Придністровської молдавської республіки (ПМР) В.Смірнов навіть привіз до Києва звернення Верховної Ради Придністров'я про включення цієї території до складу України.

В умовах кризової ситуації і збройного протистояння між Молдовою і Придністров'ям Спілка українців Придністров'я звернулася 14 квітня 1992 р. до керівних органів України із закликом укласти угоду з Молдовою про те, що громадяни України, котрі живуть на території Молдови, мають право на подвійне громадянство. Українці Придністров'я також вимагали, щоб Україна якнайшвидше відкрила представництво в регіоні і подбала про переселення придністровських українців, які бажають переїхати на історичну Батьківщину.

Жителі українських сіл відмовлялися давати призовників до молдавської армії і проводили референдуми про приєднання до України. 15 лютого 1993 р. придністровська українська організація “Повернення” виступила з заявою, де, посилаючись на відсутність юридичних документів, які підтверджували б факт ліквідації Україною у 1940 р. Молдавської АРСР або добровільної передачі цієї території Молдавській державі, робився висновок про збереження за Україною цієї території. Союз ставив перед собою завдання домогтися повернення до складу України східних районів “географічної території Молдови”.

Зусиллями УНСО та Української республіканської партії Україна мала хоч якісь позиції в середовищі українців Придністров'я. Натомість офіційні органи влади України вдалися до блокади Придністров'я, а Росія, здійснюючи допомогу і надаючи політичну підтримку ПМР, створювала собі плацдарм для політичної й оперативної діяльності на півдні України та грала роль захисниці слов'янських інтересів.

Кожний придністровець легко міг отримати громадянство Росії. Відсутніми були сталі економічні зв'язки України з Придністров'ям, відчувалася нестача підручників для шкіл з українською мовою навчання, була потреба у фахівцях для українських культурно-освітніх закладів.

Ускладнена процедура отримання українського громадянства, позбавлення придністровських українців права брати участь у виборах Президента України в 2004 р. (в Придністров'ї не було відкрито жодної виборчої дільниці), а також проблеми з життєзабезпеченням українських шкіл і труднощі працевлаштування придністровців з українським громадянством в Україні призвели до пішого маршу у вересні 2004 р. представників українців Придністров'я на Київ.

23 вересня 2004 р. близько 60 прихильників партії “Братство” і Союзу українців Придністров'я ввірвалися до будинку ЦВК з вимогою відкрити у Придністров'ї виборчі дільниці.

Натомість лідер партії “Нова сила” Ю.Збітнєв запропонував ввести на територію Придністров’я контингент Збройних сил України з мандатом миротворчих сил ОБСЄ, завданням якого мало б стати роз’єднання конфліктуючих сторін та контроль прикордонної та митної служб Придністров’я й Молдови. Його політичною силою було розроблено меморандум про врегулювання конфлікту, основою якого мало стати повернення ПМР до складу України на правах автономії.

Не покращився також стан опіки української меншини Придністров’я зі сторони української влади і після Помаранчевої революції. Так, згідно з проведеним на півночі Молдови в липні-серпні 2005 р. соціологічним дослідженням “Українці в Молдові” 89,5% респондентів виявилися розчарованими станом української культури і мови, а 65% опитаних не почувалися захищеними зі сторони молдовської держави.

За останні роки робота Української держави в напрямку становлення й перспектив розвитку освіти українського зарубіжжя практично не ведеться, а Управління з питань закордонного українства в структурі МЗС не діє.

Блокада невизнаного Придністров’я зі сторони України безпосередньо відобразилася на українцях республіки, і у відповідь Надзвичайний з’їзд українців ПМР в серпні 2006 р. звернувся до Президента України з проханням про визнання Придністровської молдавської республіки.

Однак, незважаючи на всі перепони, українці Придністров’я домоглися викладання української мови і літератури в школах (відкрито українську середню школу у м. Рибниця, український теоретичний ліцей у м. Тирасполі, українську гімназію у м. Бендери, факультет української мови та літератури у Придністровському державному університеті, а також три початкові школи), в республіці діє редакція державного радіомовлення, державного телебачення, є республіканська українська газета.

4-6 вересня 2008 р. в Києві відбувся форум “Придністровська молодь України”, на якому лідери громадських організацій Придністров’я конкретизували свої вимоги у вигляді т.зв. “Київських рішень” і створили Координаційну раду українських громадських організацій Придністров’я.

Придністровські українці закликали владу належним чином реагувати на потреби української громади та відновити в парламенті роботу міжфракційної депутатської групи з придністровського врегулювання та допомоги українській громаді Придністров’я.

Отже, українці Придністров’я через політичні маніпуляції партійно-радянської еліти потрапили в умовах розпаду СРСР в геополітичні тиски Росії і Молдови. Невизнаний статус Придністров’я і невиразна політика Української держави у справі захисті чисельної української діаспори регіону призвели до швидких русифікаційних процесів і втрати впливів України на лівому березі Дністра.